

KAMU PERSONELİNİN EVLİLİK VE ÇOCUK TERCİHİ ÜZERİNE BİR ANALİZ: BARTIN ÖRNEĞİ

An Analysis of Marriage and Childbearing Preferences of Public Employees:
The Case of Bartın

Dr. Leyla ÇİFTÇİ*

Geliş Tarihi: 14.05.2025 | Yayına Kabul Tarihi: 06.10.2025

Öz

Bu çalışmanın amacı, kamu personelinin evlilik ve çocuk sahibi olma tercihlerinin incelenmesidir. Son yıllarda nüfusa ilişkin veriler devletleri doğurganlık oranlarını artırmaya yönelik politika geliştirmeye yönlendirmektedir. Türkiye’de de evlilik ve çocuk sayısını artırmayı hedefleyen çeşitli politikalar yürütülmektedir. Evlilik ve çocuk sahibi olma tercihlerinin; bireylerin eğitim düzeyi, çalışma durumu, göç deneyimi ve kentleşme gibi çok sayıda sosyoekonomik faktörden etkilendiği bilinmektedir. Kamu personeli, yüksek eğitim düzeyine sahip ve çoğunlukla farklı şehirlerde çalışma amacıyla ikamet eden önemli bir toplumsal grubu oluşturmaktadır. Anket yöntemiyle yürütülen bu çalışmada, 2023 ve 2024 yıllarında doğurganlık oranının en düşük olduğu il olan Bartın seçilmiştir. Araştırma kapsamında, kamu personelinin evlilik ve çocuk tercihlerinin yanı sıra bu tercihleri

Abstract

The aim of this study is to examine the marriage and childbearing preferences of public sector employees. In recent years, demographic trends have prompted governments to develop policies aimed at increasing fertility rates. Similarly, in Türkiye, various policies have been implemented to promote marriage and increase the number of children. It is well established that preferences regarding marriage and childbearing are shaped by a wide range of socioeconomic factors, including individuals’ educational attainment, employment status, migration experiences, and the level of urbanization. Public sector employees represent a significant social group, characterized by relatively high levels of education and a tendency to reside in different cities due to occupational placements. This study employs a survey method and focuses on Bartın, the province with the lowest

* Bartın Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, leylac@bartin.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9436-2050.

etkileyen faktörler ile mevcut politikalar ve bu politikalarla ilişkin beklentiler analiz edilmiştir. Araştırma bulguları, kamu personeline yönelik teşvik politikalarının evlilik oranları ve çocuk sayısında artışa katkı sağlayabileceğini göstermektedir. Ayrıca, ekonomik faktörlerin yanı sıra çocuk bakımına ilişkin kaygıların ve bu konuda duyulan destek ihtiyacının da bireylerin kararlarını etkilediği anlaşılmaktadır. Cinsiyet, yaş, medeni durum, evlilik düşüncesi, mevcut çocuk sayısı, çocuk sahibi olma isteği, eşin çalışma durumu ve çocuğa ücretsiz bakım sağlayabilecek bir kişinin varlığı gibi değişkenlerin, evlilik ve çocuk sahibi olma tercihleri üzerinde anlamlı etkiler oluşturduğu belirlenmiştir. Çalışma, Bartın ili özelinde yürütülmesi ve kamu personeline odaklanması açısından literatüre özgün bir katkı sunmaktadır.

fertility rate in Türkiye in 2023 and 2024. It analyzes not only the marriage and childbearing preferences of public employees but also the factors influencing these preferences, the current policy landscape, and expectations regarding these policies. The findings indicate that incentive policies targeting public employees may contribute to increases in both marriage rates and the number of children. Furthermore, beyond economic considerations, concerns related to childcare and the need for support in this area also significantly affect individual decision-making. Variables such as gender, age, marital status, intention to marry, current number of children, desire to have children, spouse's employment status, and the availability of someone to provide unpaid childcare were found to have statistically significant effects on marriage and childbearing preferences. The study makes a novel contribution to the literature by focusing on public employees within the specific context of Bartın.

Anahtar Kelimeler: Nüfus, Nüfus Politikaları, Evlilik, Çocuk, Kamu Personeli, Bartın.

Keywords: Population, Population Policies, Marriage, Children, Public Employees, Bartın.

GİRİŞ

Devletlerin aile meselelerine müdahalesinin ulus devletlerin ortaya çıkışına kadar uzandığı ifade edilmektedir (Saraceno, 2013: 2). Aile politikalarının amacı ailelerin beş alanda desteklenmesi, korunması ve güçlendirilmesidir. Bu alanlar; aile kurma, ortaklık desteği, ekonomik destek, çocuk yetiştirme ve bakım hizmetleri (Hengstebeck vd. 2016: 1). Aile politikaları doğum oranları yanında yoksulluğun azaltılması, çocukların ekonomik maliyetlerinin telafisi, istihdamın teşvik edilmesi, cinsiyet eşitliğinin iyileştirilmesi, erken çocuk gelişiminin desteklenmesi gibi (Thévenon, 2011) amaçlar taşıyabilmektedir. Bu politikalar ulus üstü kurumlar, ulus devletler, ulus altı yönetim birimleri ve örgütler tarafından uygulanmaktadır (Nieuwenhuis ve Lancker, 2021).

Politika yapıcılar, aldıkları kararlar ve uyguladıkları politikalarla aileler üzerinde etki yaratmakta (Bogenschneider, 2011) ve nüfus yapısı üzerinde yönlendirici rol oynamaktadır. Son yıllarda yaşam beklentisi ve ortalama yaşam süresinin artmasına rağmen doğum oranlarının azalmasının uzun vadeli etkileri ve bunun ekonomik ve toplumsal sonuçları konusunda hükümetlerin farkındalık düzeyleri artmıştır (Oláh, 2015: 19). Bu sorun Birleşmiş Milletler tarafından 1970'li yılların sonlarında gündeme getirilmiştir (Birleşmiş Milletler, 1983). Özellikle nüfusun yaşlanması günümüzde Avrupa Birliği'nin de önemli gündem konularından biri haline gelmiştir (Oláh, 2015: 19).

Türkiye'de doğurganlık oranında yaşanan belirgin düşüş demografik sürdürülebilirlik açısından dikkat çekici bir sorun haline gelmiştir. Bu durum, nüfusu artırmaya yönelik çeşitli politika arayışlarını gündeme taşımıştır. Özellikle çalışma hayatındaki bireylere yönelik teşvik edici politikalar gündeme gelmekte, çocuk yardımı, yarım gün çalışma, doğum izninin artırılması, doğum ödemesi gibi uygulamalar yürütülmektedir.

Son yıllarda elde edilen veriler yalnız karar alıcıların değil, akademik çevrelerin de nüfus kavramına artan bir ilgi göstermesine neden olmuştur. Bu durum, demografi alanında gerçekleştirilen bilimsel çalışmaların sayısında ve öneminde artışa yol açmıştır. Literatürde özellikle nüfusun yapısal değişimi (ör. Yakar ve Özgür, 2022; Eser ve Küçük, 2021; Karagöz, 2021; Durgun ve Ezanoğlu, 2021; Konca ve Yalçın Balçık, 2021; Özgür; Yakar, 2021), gelecek projeksiyonları ve demografik dönüşüm (ör. Gökburun, 2020; Köse ve Sertkaya Doğan, 2022; Yadigaroglu, 2023), nüfus politikalarının genel çerçevesi (Kayacan, 2022) ve bu politikaların ekonomik etkileri (Yaman, 2025; Bölükbaşı, 2024) gibi temaların ön plana çıktığı görülmektedir.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2025) verilerine göre, kamu sektöründe istihdam edilen personel sayısı 5.241.753'tür. Bu sayı, Türkiye nüfusunun yaklaşık %6'sına karşılık gelmektedir. Kamu çalışanlarının eş ve çocuk gibi yakın aile bireyleri de dikkate alındığında, kamu sektörüne yönelik alınacak herhangi bir kararın ya da uygulanacak bir politikanın, doğrudan etkileyeceği nüfus oranının %10'un üzerine çıkacağı anlaşılmaktadır. Diğer yandan, toplam istihdam içerisindeki kamu çalışanlarının oranı %15'in üzerindedir. Bu göstergeler, kamu istihdamının toplum içindeki yapısal ağırlığını ve etkisini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, kamu çalışanlarını hedef alan nüfus politikalarının geniş toplumsal

katmanlar üzerinde doğrudan veya dolaylı etkiler oluşturma potansiyeli oldukça yüksektir. Ayrıca, kamu sektöründe uygulamaya konulan teşvik politikaları, özel sektör açısından da yönlendirici ve özendirici bir işlev görmektedir.

Bu çalışma, Bartın ili özelinde kamu çalışanlarının evlilik ve çocuk sahibi olma tercihlerine ilişkin mevcut durumu ve bu tercihlere etki eden nüfus politikalarına dair algı ve beklentileri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bartın ilinin seçilmesinin temel nedeni ise, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nin verilerine göre Bartın'ın 2023 (TÜİK, 2024a) ve 2024 (TÜİK, 2025a) yıllarında ülke genelinde en düşük doğurganlık hızına sahip il olmasıdır.

Bu çalışma kapsamında, kamu personelinin evlilik ve çocuk sahibi olma tercihlerine ilişkin mevcut durum ile nüfus politikalarına ilişkin görüşleri ve beklentileri incelenmektedir. Araştırma bulguları doğrultusunda, kamu personelinin evlilik ve çocuğa yönelik algısı, bu algıyı etkileyen unsurlar ve bu algıyı olumlu yönde etkileyecek politika önerileri ele alınacaktır. Her ne kadar nüfus yapısını etkileyen toplumsal, ekonomik, siyasal ve kültürel birçok unsur bulunsun da, bu çalışmanın temel amacı, mevcut nüfus politikaları çerçevesinde kamu personelinin demografik tercihlerine odaklanarak özel bir değerlendirme gerçekleştirmektir.

Çalışma iki ana bölümden oluşmaktadır: literatür taraması ve alan araştırması. Literatür taraması bölümünde, nüfusu etkileyen başlıca bir değişken olarak doğurganlık oranı, ülkelerin nüfus artışını teşvik etmeye yönelik uyguladığı politika örnekleri ile Türkiye'nin güncel nüfus projeksiyonu ve bu doğrultuda yürütülen politikalar ele alınmaktadır. Alan araştırması bölümünde ise araştırmanın yöntemi ve elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

1. LİTERATÜR

Son yıllarda doğurganlık oranlarında gözlemlenen düşüş, pek çok ülkenin demografik yapısını ve ekonomik sürdürülebilirliğini tehdit eder boyuta ulaşmış; bu durum, doğurganlığı teşvik edici politikalara olan ilgiyi artırmıştır. Doğurganlık oranlarındaki azalma, genç nüfusta düşüşe; buna karşılık yaşlı nüfusta artışa sebep olmaktadır. Yaşlı nüfusun devlet için artan maliyetleri, erken emeklilik sistemi gibi etkiler ekonomiyi olumsuz yönde etkilemektedir (Gemicioğlu vd., 2019: 224).

Nüfus politikaları yalnızca nüfusun büyüklüğünü değil; aynı zamanda yaş gruplarına göre dağılımını, mekânsal yerleşim biçimlerini ve toplumsal bileşimini de etkilemektedir. Finkle'a (2001: 11793) göre, nüfus politikaları; sağlık, refah, toplumsal statü ve bireylerin yaşam kalitesi üzerinde doğrudan ve dolaylı etkiler oluşturan idari karar ve uygulamaları içermektedir. Nüfus politikaları toplumsal düzenin devamı ve ekonomik kalkınmayı biçimlendirme bakımından önem taşımaktadır (Yadigaroglu, 2023: 376).

Günümüzde birçok ülke, doğurganlığı desteklemeye yönelik politikaları demografik istikrarın sağlanmasında stratejik bir araç olarak görmektedir. Türkiye de bu politikaların öne çıktığı ülkelerden biridir. Türkiye'deki nüfus politikalarının iki zıt ekseninde geliştiği görülmektedir (Gürsoy Çuhadar ve Lordoğlu, 2016: 77). Cumhuriyet'in ilk yıllarından 1963 yılına kadar doğurganlığı artırıcı (pronatalist) politikalar uygulanırken, 1964-2013 yılları arasında doğurganlığı azaltıcı (antinatalist) nüfus politikaları ön plana çıkmıştır (Gökburun, 2020: 7). 2014 yılından itibaren ise yeniden doğurganlığı artırıcı politikalar önem kazanmıştır (Gökburun, 2020: 7). Nüfus projeksiyonları bağlamında Türkiye'nin bir sonraki politikalara geçişi için 2069 yılı öngörülmektedir (Sertkaya Doğan ve Bostan, 2019: 65).

1. 1. Nüfusu Etkileyen Bir Faktör Olarak Doğurganlık Oranı

Doğurganlığı etkileyen faktörler biyolojik, sosyal ve ekonomik olarak sınıflandırılmaktadır (Akça ve Ela, 2012: 225). Selim ve Bilgin (2021) doğurganlığı etkileyen faktörleri gelir düzeyi ve çocuğun ekonomik maliyeti, ebeveynlerin cinsiyet tercihi, kadının ve erkeğin eğitim düzeyi, doğum kontrol yöntemlerinin kullanılması, çocuk ölümleri ve göç olarak ifade etmektedir. Eğitim sürelerinin uzaması ve teknolojik gelişmelerin de etkisi ile hareketsiz yaşam tarzında meydana gelen artışın doğurganlık oranında düşüşe sebep olduğu ifade edilmektedir (Gemicioğlu vd., 2019: 224).

Drèze ve Murthi (2001: 37)'ye göre çocukların hane üretimine daha az katkıda bulunması ve kentsel ortamlarda denetimlerinin zor olması sebebiyle kentleşme de doğurganlığın azalmasında etkilidir. Becker (1992: 4) çocukların aileye maliyetinden bahsetmektedir. Yaşlıların çocuklara bağımlı olma ihtiyacını azalttığı için sosyal güvenlik sisteminin gelişmesi, çocuk yetiştirme maliyetinin artması, ekonomik belirsizlik gibi faktörler de doğurganlık tercihleri üzerinde etkilidir (İğdeli, 2019: 361-362).

Gelirin doğurganlık üzerine etkisinin ülkelerin gelişmişlik düzeyi, gelirin kapsamı ve sosyoekonomik yapı ile ilgili olduğu ifade edilmektedir (Başkaya ve Özkılıç, 2017: 406). Özellikle çalışma hayatının doğurganlık üzerinde etkisi olduğu kabul edilmektedir. Kadınların çalışma hayatında yer almasıyla birlikte hane halkı gelirinde değişim meydana gelmiştir (Selim ve Bilgin, 2021: 114). 2000’li yılların başından itibaren birçok ülke, iş ve aile yaşamını dengeleme desteklerini artırmıştır (OECD, 2007).

Kadının toplumsal statüsü ile doğurganlık arasındaki ilişki, demografik çalışmalarda sıkça vurgulanan temel etkenlerden biri olarak değerlendirilmektedir. Özbay (1992), kadının statüsü ve doğurganlığının birbirinden ayrı düşünülemeyeceğini ifade etmektedir. Kadının yaşamını doğrudan etkileyen doğum öncesi ve sonrası süreçler, doğurganlık tartışmalarının büyük ölçüde kadın odaklı yürütülmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda, kadının gelir ve eğitim düzeyindeki artış, yalnızca ekonomik güçlenme anlamına gelmemekte; aynı zamanda aile içi karar alma süreçlerinde söz hakkının artması ve çocuk sayısına ilişkin tercihlerde daha etkin bir konum kazanmasını da beraberinde getirmektedir. Kadının eğitim düzeyindeki yükselme, evlilik yaşının ertelenmesine, iş gücü piyasasında yer alma olanaklarının genişlemesine ve aile planlaması ile doğum kontrolüne ilişkin farkındalık düzeyinin artmasına yol açarak doğurganlık oranlarının düşmesine neden olmaktadır (Uğur, 2023: 163). Ayrıca eğitilmiş kadınların genellikle eğitim düzeyi yüksek erkeklerle evlenmesi, hane halkı gelir seviyesini yükseltmekte; bu durum çocuk başına yapılan yatırım beklentisini artırarak çocuk sahibi olmanın marjinal maliyetini yükseltmekte ve sonuç olarak çocuk talebinde azalmaya neden olmaktadır (Uğur, 2023: 163).

Kadının iş gücüne katılımının, toplumsal cinsiyet rollerinde köklü bir dönüşüm yaratmaması (Dursun ve İstar, 2014: 128) kadınlar için yönetilmesi zor süreçleri beraberinde getirmiştir. Drèze ve Murthi (2001)’ye göre kadının çalışma yaşamına katılımı ile doğurganlık arasında çift yönlü bir ilişki söz konusudur: Çalışma hayatına dâhil olma çocuk sayısını etkilerken, çocuk sayısı da kadının istihdam sürecine katılımını belirleyebilmektedir. Bu nedenle, kadınlar çoğunlukla çocuk sahibi olma ya da çocuk sayısını artırma ile kariyer gelişimi arasında bir tercih yapmak zorunda kalmaktadır. Nitekim Memur-Sen (2022: 17) tarafından yayınlanan raporda, kadınların yönetici pozisyonlarında daha az temsil edilmelerinin başlıca nedenlerinden biri olarak ailevi sorumluluklara dikkat çekilmektedir.

Eğitim, işsizlik, işgücüne katılım oranları ve gelir düzeyi gibi ekonomik sebepler ile sanayileşme, kentleşme ve göç gibi sebepler de doğurganlık oranlarını etkilemektedir (Akça ve Ela, 2012: 25). Öte yandan, aile büyüklüğüne ilişkin tutumlar kültürel ve sosyal dinamikler tarafından da şekillenmekte; evlilik ve aile kavramına yönelik geleneksel yaklaşımların dönüşmesi ve bireyselleşme eğilimlerinin artması bu alandaki taleplerde azalmaya neden olmaktadır (Aysan, 2015: 156). Geleneksel toplumsal yapıdaki dönüşüm, evlenme ve çocuk sahibi olma davranışlarının biçim ve sıklığını önemli ölçüde etkilemektedir.

1. 2. Ülkelerin Nüfus Artışına Yönelik Politika Örnekleri

Günümüzde dünya genelinde nüfus artış göstermesine rağmen, doğurganlık oranlarındaki azalma nedeniyle yaşlı nüfusun payı giderek yükselmektedir (Strateji Bütçe Başkanlığı, 2023: 11). Birleşmiş Milletler Raporuna göre (United Nations, 2024: 1) dünya nüfusu 2100 yılında on yıl önce öngörülen nüfus artış oranından %6 (yaklaşık yedi yüz milyon insan) daha az olacaktır. 2050 yılına kadar Japonya'nın çalışma çağındaki nüfusunun (15-64) %30, Almanya ve Rusya'nın %25, Çin'in ise %20 azalması beklenmektedir (Gaan, 2021: 146). Avrupa Komisyonu da 2020 yılında demografik değişimin etkilerine dair bir rapor yayınlarak Avrupa Birliği (AB)'ndeki uzun vadeli demografik eğilimleri, ülkeler arası farklılıkları ve sorunları ortaya koymuştur (European Parliament, 2024). Nüfusunun azalması tehlikesi ile karşı karşıya kalan bazı ülkeler bu sorunun üstesinden gelmek amacıyla çeşitli politika ve uygulamalar geliştirmektedir (BBC, 2023).

Avrupa'da evliliğin geç tarihlere uzaması yanında evlilik oranlarında da düşüş olduğu görülmektedir (Sobotka ve Berghammer, 2021, 168). Avrupa ülkeleri arasında farklılıklar bulunmakla birlikte, aile yardımları, vergi indirimleri ve çocuklu ailelere yönelik nakdi destekler gibi teşvik mekanizmaları yaygın olarak kullanılmaktadır (Filgueira ve Rossel, 2021: 224).

Almanya'da 2000'li yıllardan itibaren çocuk politikaları ailelerin mali olarak rahatlatılması, iş ve aile yaşamlarının birleştirilmesine destek olunması (daha esnek çalışma saatleri, belirli bir süre için yarı zamanlı çalışma vb.), ihtiyaç sahibi ailelere maddi destek, çocuk bakım hizmeti kurulması için yönetimlere destek, erken eğitim kalitesini sürekli iyileştirme ve tüm gün eğitim ve çocuk bakım tekliflerinin genişletilmesini önceliklendirmektedir (Abela vd., 2021: 262-263). Çocuk yardımı, ek ödemeler, ebeveyn ödeneği, ebeveyn izni, aile dışı gündüz bakımı uygulamaları

bulunmaktadır (Abela vd.2021: 241-242). Fransa'da çocuk yardımı, aile kotası, en az üç çocuğu olan ailelere aile desteği, tek ebeveynli aileler için aile desteği, doğum yardımı, paylaşılan çocuk yardımı ödeneği, kişisel konut yardımı, çocuk bakım desteği, okula dönüş yardımı gibi teşvik ve destek uygulamaları bulunmaktadır (Abela vd., 2021: 241-242). İsveç refah modelinde ise eşit sağlık hizmeti, çocuk bakımı ve tüm çocuk ve ailelere destek sağlamak önceliklidir (Abela vd, 2021: 872).

Avrupa'da aile politikalarının genel olarak doğurganlık oranlarını artırma hedefi etrafında şekillendiği, Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) ise evliliği teşvik etmeye odaklandığı ifade edilmektedir (Bogensneider ve Wadsworth, 2019: 11). ABD hükümeti, özellikle düşük gelirli ve etnik olarak çeşitli nüfuslar arasında aile ilişkilerini güçlendirmek için son 20 yılda milyarlarca dolar harcamıştır (James vd., 2022: 1371). Ayrıca çocuk bakımı politikaları ABD için büyük önem taşımakta ve çocuklar için güvenli ve kaliteli, ebeveynler içinse erişilebilir ve uygun fiyatlı kamu politikaları önem kazanmaktadır (Herbst, 2023: 256). Çocuk Bakımı ve Kalkınma Fonu (CCDF), düşük gelirli ailelerin çocuk bakım masraflarını azaltmak amacıyla eyalet ve yerel yönetimlere destek sağlamaktadır (Herbst, 2023: 257).

Kanada'da doğum oranlarının düşmesi ve yaşlı nüfus oranının artması demografik yapıya ilişkin önemli bir sorun alanı oluşturmaktadır. Ülkede 2021 yılında Covid 19 sonrası kadınların işgücüne katılımının da etkisiyle çocuk bakım maliyetlerini desteklemeyi amaçlayan bir program başlatılmış, erken öğrenim ve bakım anlaşmaları tüm eyaletlerde uygulanmıştır (Hilbrecht, 2024: 3). Ayrıca düşük gelirli ailelerin 18 yaş altı çocuklarına yönelik yardım ödemeleri uygulanmaktadır (Hilbrecht, 2024: 3).

Çin'de nüfus artışının yarattığı uluslararası endişeler doğrultusunda, 1979 yılında başlatılan tek çocuk politikası, ödül ve ceza mekanizmalarına dayalı bir nüfus kontrol stratejisi olarak uygulanmıştır (Liu, 2025). Ancak ekonomik yapısını büyük ölçüde genç işgücü üzerine inşa eden Çin, zamanla azalan işgücü potansiyeliyle karşı karşıya kalmıştır (Gaan, 2021: 146). Çin yönetimi 1 Ocak 2016 itibarıyla tek çocuk politikasını resmen sona erdirmiş ve çiftlere iki çocuk sahibi olma hakkı tanımıştır (Zhu, 2024: 2). Buna rağmen nüfus artışının beklenen düzeye gelmemesi sebebiyle 2021 yılında üç çocuk politikasına geçiş yapılmış ve doğum teşviki, kreş/okul öncesi eğitim desteği, esnek çalışma sistemi gibi uygulamalar ön plana çıkmıştır (Karacadağlı ve Görez, 2025:197).

Savaş sonrası dönemde önceliğini ekonomi politikalarına veren Japonya’da, 1990 yılında doğurganlık oranının 1,57’ye düşmesiyle birlikte aile politikaları ulusal düzeyde tartışılmaya başlanmış (Sano ve Yasumoto, 2014: 319-325), gelecekteki işgücünü güvence altına almak ve sosyal sigorta sistemini sürdürmeyi amaçlayan yeni politikalar gündeme gelmiştir (Nishimura, 2022: 355). Bu politikalar çocuk bakımı, iş aile dengesi ve çocuk yetiştirme için mali destek uygulamalarını içermektedir (Sano ve Yasumoto, 2014: 323). İş ve aile politikalarının ana içeriği de çocuk sahibi çalışanlara daha fazla izin hakkı sağlamak ve işverenlerden daha esnek bir çalışma talep etmek üzerine kuruludur (Nishimura, 2022: 355).

Rusya’da 1990’lı yıllarda özellikle ilk doğumların ileri yaşlarda gerçekleşmesi sebebiyle doğum oranları azalmıştır (Borozdina vd., 2016: 62). 2007 yılında “doğum sermayesi” programıyla ikinci ve sonraki çocuklarda aileye bir miktar para verilmesi uygulaması başlatılmış (Rostovskaya vd., 2019: 211), program 2020-2026 dönemi için ilk çocukları da kapsayacak şekilde genişletilmiştir (Cook vd., 2023: 359). 2014 yılında Aile Politikası Konsepti kabul edilmiş, 2018 yılında ise demografi projesi başlatılmıştır (Rostovskaya vd., 2019: 211-212). Çocuk sahibi olan düşük gelirli ailelere yapılan aylık ödemeler, iki veya daha fazla çocuklu ailelere düşük faizli konut kredisi uygulamaları bulunmaktadır (Rostovskaya vd., 2019: 212). Rusya’da aile politikalarının doğurganlık artırıcı ve geleneksel olduğu ve “ailecilik” üzerine yoğunlaştığı ifade edilmektedir (Cook vd., 2023: 371).

1. 3. Türkiye’nin Mevcut Durumu Ve Nüfusa Yönelik Politikalar

Osmanlı Devleti’nin son döneminde başlayan modernleşme süreci, kentleşme, göç, eğitim düzeyinde meydana gelen artış, ekonomik değişimler ve nüfusta meydana gelen değişimler aileleri önemli ölçüde etkilemiştir (Çarkoğlu ve Kafescioğlu, 2014: 239). Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren de sosyoekonomik kalkınmayı desteklemek amacıyla doğum oranları ve nüfus artışını teşvik edici politikalar benimsenmiştir (Köse ve Sertkaya Doğan, 2022: 253). 1950’li yıllardan itibaren özellikle göçlerin etkisiyle kentsel alanlarda büyük nüfus artışları meydana gelmiş (Işık, 2005: 61-62), 1960’lı yıllardan itibaren önceki dönemin aksine nüfus artış hızını yavaşlatmaya yönelik politikalar uygulanmıştır (Kayacan, 2022: 123). İlk kez 1985 yılında kentsel nüfusun kırsal nüfustan fazla olduğu görülmüştür (Sertkaya Doğan, 2018: 27-28)

Son yıllarda dünya genelinde gözlemlenen nüfus artış hızındaki yavaşlama, Türkiye için de söz konusudur. 12. Kalkınma Planı'nda Türkiye'nin demografik açıdan küresel eğilimlere paralel bir gelişim gösterdiği ve ülkenin doğurganlık hızının dünya ortalamasının altında seyrettiği ifade edilmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı SBB, 2023: 21). TÜİK projeksiyonlarına göre, mevcut demografik eğilimlerin sürmesi hâlinde Türkiye nüfusunun 2100 yılı itibarıyla 77 milyon altına düşmesi, hızlı düşüş eğiliminin devam etmesi durumunda ise bu sayının 55 milyon altına inmesi beklenmektedir (TÜİK, 2024b). Kalkınma Planında doğurganlığın nüfusun yenilenme seviyesinin üzerinde tutulması, aile kurumunun güçlendirilmesi, yükselen ortalama evlenme yaşının düşürülmesi ve ikiden fazla çocuk sahibi olmanın teşvik edilmesi hedeflenmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı SBB, 2023: 194).

2023 yılında Türkiye'de ortalama doğurganlık hızı 1,51 iken 2024 yılında bu oran 1,48'e gerilemiştir. 2023 yılında en düşük doğurganlık hızına sahip il 1,13 oranıyla Bartın olmuştur. Bartın'ı sırasıyla Zonguldak ve Karabük (1,14) izlemiştir. 2024 yılı verilerine göre ise Bartın ve Eskişehir illeri 1,12'lik oranla en düşük doğurganlık hızına sahip iller olarak öne çıkarken, bu illeri Zonguldak ve Ankara (1,15) ile İzmir (1,17) takip etmiştir. Öte yandan, doğurganlık hızının en yüksek olduğu iller 2023 ve 2024 yıllarında benzer bir dağılım göstermiştir. 2023 yılında Şanlıurfa 3,27 ile en yüksek doğurganlık oranına sahip il olurken, bu ili Şırnak (2,72) ve Mardin (2,40) izlemiştir. 2024 yılında ise Şanlıurfadaki doğurganlık hızı 3,28'e yükselmiş, Şırnak (2,62) ve Mardin (2,32) yine en yüksek oranlara sahip iller arasında yer almıştır (TÜİK, 2025a).

Tablo 1. Doğurganlık Oranı En Yüksek ve En Düşük İller (2014-2024)

	En yüksek iller	En düşük iller
2024	Şanlıurfa -Şırnak-Mardin	Bartın/Eskişehir-Zonguldak/Ankara-İzmir
2023	Şanlıurfa-Şırnak- Mardin	Bartın-Karabük/Zonguldak-Kütahya
2022	Şanlıurfa-Şırnak-Mardin	Kütahya/Zonguldak-Karabük-Bartın
2021	Şanlıurfa-Şırnak-Mardin	Kütahya-Bartın-Zonguldak
2020	Şanlıurfa-Şırnak-Ağrı/Siirt	Karabük -Zonguldak/Kütahya
2019	Şanlıurfa-Şırnak-Ağrı	Gümüşhane-Kütahya/Edirne
2018	Şanlıurfa-Şırnak-Ağrı	Gümüşhane-Kütahya/Zonguldak/Edirne
2017	Şanlıurfa-Şırnak-Ağrı	Gümüşhane-Bartın -Edirne
2016	Şanlıurfa-Ağrı-Siirt	Karabük-Edirne/Kırklareli-Zonguldak
2015	Şanlıurfa-Şırnak-Ağrı	Edirne/ Çanakkale-Kırklareli-Eskişehir/Zonguldak
2014	Şanlıurfa-Şırnak-Ağrı	Edirne-Karabük-Kırklareli

Kaynak: TÜİK Doğum İstatistikleri (2014-2024)

Türkiye’de doğumlarını 2001 yılında gerçekleştiren annelerin ortalama yaşı 26,7 iken 2023 yılında bu yaş 29,2 (TÜİK, 2024c), 2024 yılında ise 29,3 olmuştur (TÜİK, 2025a). Kadınların eğitim oranlarında da artış meydana gelmektedir ve bu artış işgücüne katılımı artırmaktadır. Türkiye’de Şubat 2025 verilerine göre toplam istihdam edilen kişi sayısı 32 milyon 531 bindir (T. C. Cumhurbaşkanlığı SBB İstihdam, 2025). OECD ülkelerinde işgücüne katılım erkeklerde %68,7, kadınlarda %52,9’dur (Ayta ve Şen, 2023: 424). Türkiye’de ise işgücüne katılım oranı kadınlarda %35,8, erkeklerde %71,2’dir (TÜİK, 2025b).

Türkiye’de doğum yapan ve çalışma hayatında yer alan kadınlara yönelik çeşitli yasal düzenlemelerle destekleyici haklar tanınmaktadır. Bu bağlamda, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nda (1965) memurlar için analık izni, süt izni, yarı zamanlı çalışma (madde 104) ile aylıksız izin (madde 108) gibi haklar hükme bağlanmıştır. Benzer şekilde, 4857 sayılı İş Kanunu’nda (2003) da analık izni, süt izni ve doğum sonrası ücretsiz izin haklarına ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir (madde 74). Ayrıca, *Sözleşmeli Personel Çalıştırılmasına İlişkin Esaslar* kapsamında da sözleşmeli personelin doğum izni ve süt izni (madde 9) ile doğum nedeniyle sözleşmesi feshedilenlerin yeniden göreve alınmasına (Ek madde 1) ilişkin hükümler yer almaktadır. Bu düzenlemeler, doğum yapan kadınların iş yaşamına devam edebilmelerini kolaylaştırmayı ve iş-aile yaşamı arasında denge kurmalarını desteklemeyi amaçlamaktadır.

Ancak son yıllarda elde edilen doğurganlık verileri, mevcut uygulamaların doğurganlık oranları üzerinde yeterli düzeyde etki yaratmadığını ortaya koymaktadır. Bu durum, doğrudan nüfus artışını hedefleyen daha kapsamlı ve etkili politikalara duyulan ihtiyacı gündeme getirmiştir. Kamuoyunda “en az üç çocuk” hedefiyle somutlaştırılan nüfus politikaları çerçevesinde, doğum yardımlarının artırılması, yarı zamanlı ve esnek çalışma modellerinin teşvik edilmesi, evlilik kredileri ile ailelere yönelik çeşitli teşvik ve vergi indirimleri gibi uygulamalara ağırlık verilmeye başlanmıştır. Bu kapsamda Aralık 2024’te Nüfus Politikaları Kurulu kurularak nüfus dinamiklerini doğrudan izleyen ve yönlendiren kurumsal bir yapı oluşturulmuştur (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2024). Bu alandaki son önemli gelişme ise, 2025 yılının “Aile Yılı” ilan edilmesidir (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2025). Söz konusu girişim ile aile kurumuna ve çocuklara yönelik farkındalık düzeyinin artırılması, toplumda aile yapısını güçlendirmeye yönelik daha somut, kapsamlı ve etkili adımların atılması hedeflenmektedir.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada, Bartın il merkezinde görev yapan kamu personelinin evlilik ve çocuk sahibi olma tercihlerine etki eden faktörler ile mevcut nüfus politikalarına ilişkin değerlendirmeleri ele alınmıştır. Araştırma kapsamında, bireylerin tutumlarını, görüşlerini ve davranışlarını ortaya koymaya yönelik olarak betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel tarama modeli, geniş örneklemelerden elde edilen verilerle mevcut durumun sistematik biçimde tanımlanmasına olanak sağlayan, sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan bir araştırma desendir (Karakaya, 2012: 59).

Araştırma kapsamında Bartın il merkezinde görev yapan 334 kamu çalışanına ulaşılmış ve anket yöntemi ile veri toplanmıştır. Anket bir popülasyondan alınan örneklemden nicel verilerin sistematik bir şekilde toplandığı (de Leeuw vd., 2008: 3), diğer veri toplama yöntemlerine göre daha büyük gruplara daha hızlı uygulanan, düşük maliyetli (Büyüköztürk, 2005: 133) bir araştırma yöntemidir. Ayrıca anketler, bireylerin doğrudan gözlemlenemeyen niteliklerine (örneğin, inançlar, tutumlar, gelir gibi) ilişkin bilgi edinilmesine imkân tanınması açısından da önemlidir (Bhattacharjee, 2012: 73).

Tablo 2. Bartın İli Doğurganlık Hızı (2010-2024)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Türkiye	2,08	2,05	2,11	2,11	2,19	2,16	2,11	2,08	2,00	1,89	1,77	1,71	1,63	1,51	1,48
Bartın	1,67	1,61	1,50	1,57	1,69	1,59	1,55	1,45	1,48	1,43	1,38	1,25	1,26	1,13	1,12

Kaynak: TÜİK, 2024a, 2025a

Araştırmanın yürütüldüğü Bartın ili, TÜİK verilerine göre 2010 yılından itibaren her yıl Türkiye ortalamasının altında doğurganlık oranlarına, (Tablo 2) 2023 ve 2024 yıllarında ise ülke genelinde en düşük doğurganlık hızına sahip il olmuştur (TÜİK, 2025a). Bu nedenle alan çalışmasının Bartın ilinde gerçekleştirilmesi uygun bulunmuştur.

Kamu personeli toplumda önemli bir kesimi oluşturmakta ve kamu politikalarından doğrudan etkilenmektedir. Aynı zamanda kamu personeli eğitim, kadının çalışma hayatı, evlenme yaşının geç olması, genellikle iş sebebiyle göç etme ve kentsel alanlarda ikamet etme gibi doğurganlığı etkileyen pek çok unsurdan etkilenmektedir. Bu sebeple kamu personelinin evlilik ve çocuk tercihleri önem

taşımaktadır. Araştırmaya hedef kitle olarak yalnızca kadrolu ve sözleşmeli kamu personeli dâhil edilmiştir. Kamu işçileri, araştırma kapsamı dışında tutulmuş; ayrıca yalnızca il merkezinde çalışan kamu personeline ulaşılmış, ilçelerde ve köylerde görev yapan personel araştırma dışı bırakılmıştır.

Veri toplama aracı olarak kullanılan anket formu, Şubat-Mart 2025 döneminde çevrimiçi ortamda uygulanmıştır. Anket formunun oluşturulması sürecinde Anderson'un (1990) önerdiği anket geliştirme aşamaları izlenmiştir: ana problemin belirlenmesi, alt araştırma sorularının oluşturulması, madde tasarımı, madde sıralaması, anket formunun düzenlenmesi ve pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışma sonucunda gereksiz bulunan sorular çıkarılmış ve bazı sorular yeniden yapılandırılarak nihai anket formuna ulaşılmıştır. Anket formu toplam 38 sorudan oluşmaktadır; bunların 37'si kapalı uçlu, biri ise açık uçludur.

Çalışma, Bartın Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan gerekli etik izin alınarak yürütülmüştür (08.01.2025 tarih ve 1 sayılı toplantı kararı). Elde edilen veriler SPSS 29 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Anketin güvenilirlik katsayısı %82,6 olarak belirlenmiştir. Analiz sürecinde öncelikle frekans dağılımları elde edilmiş, ardından değişkenler arasındaki ilişkileri tespit etmek amacıyla korelasyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Bazı sorular katılımcıların tamamı tarafından cevaplanmaya uygun olmadığından ("Evlenmeyi düşünüyor musunuz?", "Çocuk sayınız" vb.) bu sorulardaki eksik cevaplar veri analizine dahil edilmemiş ve yüzdelik oranlar yalnızca geçerli cevaplar üzerinden hesaplanmıştır.

3. BULGULAR

Katılımcıların %52,4'ü erkek, %47,3'ü kadındır. %23,1'i 26-30 yaş, % 22,5'i 31-35 yaş aralığındadır. Katılımcıların %78,5'i kadrolu olarak çalışmaktadır. %29'u 16 yıl ve üzeri, %25,4'ü 11-15 yıl kıdeme sahiptir. Katılımcıların yarısından fazlası (%54,5) lisans düzeyinde öğrenime sahiptir (Tablo 3).

Tablo 3. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Cinsiyet		Statü	
Kadın	158 (%47,3)	Kadrolu	257 (%78,5)
Erkek	175 (% 52,4)	Sözleşmeli	70 (%21,0)
Yaş		Kıdem	
22-25 yaş	24 (%7,2)	1 yıldan az	16 (%4,8)
26-30 yaş	77 (%23,1)	1-3 yıl	49 (%14,7)
31-35 yaş	75 (%22,5)	4-7 yıl	61 (%18,3)
36-40 yaş	48 (%14,4)	8-10 yıl	24 (%7,2)
41-45 yaş	55 (%16,5)	11-15 yıl	85 (%25,4)
46 yaş ve üzeri	54 (%16,2)	16 yıl ve üzeri	97 (%29,0)
Öğrenim			
Lise		28 (%8,4)	
Önlisans		45 (%13,5)	
Lisans		182 (%54,5)	
Yüksek lisans		55 (% 16,5)	
Doktora		24 (%7,2)	

Tablo 4. Katılımcıların Evliliğe İlişkin Özellikleri

Medeni Durum		Evlilik düşünür müsünüz?	
Bekar	93 (%28)	Evet	49 (%52,6)
Evli	239 (%71,9)	Hayır	44 (%47,3)
Eşiniz çalışıyor mu?		Eşiniz çalışıyorsa hangi sektörde çalışmaktadır?	
Evet	168 (%67,5)	Kamu sektörü	124 (%73,4)
Hayır	81 (%32,5)	Özel sektör	45 (%26,6)
Evlilik Süresi			
1 yıldan az		11(%3,3)	
1-3 yıl		28 (%8,4)	
4-7 yıl		46 (%13,8)	
8-12 yıl		51(%15,3)	
13-18 yıl		50 (%15,0)	
19 yıl ve üzeri		53 (%15,9)	

Katılımcıların %71,9'u evlidir ve evli katılımcıların %67,5'inin eşi çalışmaktadır. Eşi çalışan katılımcıların %73,4'ünün eşi kamu sektöründe çalışmaktadır. Evlilik süreleri bakımından katılımcıların yaklaşık yarısının 8 yıl ve daha uzun süredir evli olduğu anlaşılmaktadır. Bekâr katılımcıların %52,6'sı evlilik düşünürken %47,3'ü evlenmeyi düşünmemektedir (Tablo 4).

Tablo 5. Katılımcıların Çocuğa İlişkin Özellikleri

Çocuklarla ilgili en büyük sorumluluk sizce kime düşmektedir?		Çocuk ister misiniz/ Yeniden çocuk ister misiniz?		Yaşadığınız yerde ücretsiz olarak çocuğunuzun bakımını sağlayacak bir akrabamız var mı?	
Anne	254 (%88,5)	Evet	139 (%41,6)	Evet	110 (%41,2)
Baba	33 (%11,5)	Hayır	175 (%52,4)	Hayır	157 (%58,8)
Çocuk sayısı		Çocukların Yaşları ¹		Çocuğunuz varsa bakımını kim sağlıyor?	
Yok	52(%20,1)	0-3 yaş	48	Ben/eşim	135(%63,9)
1 çocuk	83(%32)	4-6 yaş	50	Annem/ kayınvalidem	26 (%12,3)
2 çocuk	95 (%36,7)	7-10 yaş	70	Akrabalar	1 (%0,5)
3 çocuk	26 (%10)	11-14 yaş	52	Bakıcı	18 (%8,5)
4 çocuk ve üzeri	3 (%1,2)	15 yaş ve üzeri	73	Bakım çağında değil	3 (%14,7)
Çocuğunuz varsa/ olması durumunda bakımını kimin sağlamasını istersiniz?					
Ben/eşim			251 (%82,6)		
Annem/Kayınvalidem			38 (%12,5)		
Bakıcı			6 (%2,0)		
Kreş/Gündüz bakımevi			9 (%3,0)		

Toplam 259 katılımcı çocuk sayısı sorusuna cevap vermiştir². Buna göre katılımcıların %20,1'inin çocuğu bulunmamaktadır. Evlilik süresi ile çocuk sayısı birlikte analiz edildiğinde evlilik süresi arttıkça çocuk sayısında da artış olduğu görülmüştür. Soruya yanıt veren katılımcıların yalnızca %11,2'sinin 3 ve üzeri çocuk sahibi olduğu görülmektedir. Katılımcıların %41,6'sı çocuk istediğini ifade etmiştir.

Katılımcılara yaşadıkları yerde çocuklarının ücretsiz olarak bakımını sağlayacak biri olup olmadığı sorulmuştur. Soruyu yanıtlayan katılımcıların %58,8'i yaşadıkları yerde çocuklarının bakımını sağlayacak herhangi biri olmadığını belirtmiştir. Yine katılımcıların %63,9'u çocuklarının bakımını kendilerinin ve eşlerinin sağladığını ifade etmiştir. %82,6 oranında katılımcı çocuklarının bakımını kendileri sağlamak istemektedir. Katılımcıların çok büyük bir çoğunluğu çocuklarla ilgili en büyük sorumluluğun anneye ait olduğunu düşünmektedir. Bu cevaplar çerçevesinde katılımcılar için çocuklarına kendilerinin bakmalarına imkân verecek ve özellikle anneleri hedef alan politikaların anlamlı olabileceği anlaşılmaktadır (Tablo 5).

¹ Birden fazla seçenek işaretlenebilmektedir.

² Evli katılımcılar tarafından soru cevaplanmıştır, aynı zamanda bekar ve çocuklu katılımcılar da bulunmaktadır.

Tablo 6. Katılımcıların Evlilik ve Çocuk Politikalarına İlişkin Görüşleri

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Devletin evliliği teşvike yönelik politikalarını gerekli görüyorum.	63 (%18,9)	31 (%9,3)	43 (%12,9)	65 (%19,5)	127 (%38)
Devletin evliliği teşvike yönelik mevcut politikalarını yeterli görüyorum.	110 (%32,9)	105 (%31,4)	61 (%18,3)	27 (%8,1)	26 (%7,8)
Devletin çocuk sayısını artırmaya yönelik politikalarını gerekli görüyorum.	74 (%22,2)	59 (%17,7)	34 (%10,2)	67 (%20,1)	93 (%27,8)
Devletin çocuk sayısını artırmaya yönelik mevcut politikalarını yeterli görüyorum.	122 (%36,5)	105 (%31,4)	46 (%13,8)	27 (%8,1)	28 (%8,4)
Devletin teşvik politikaları ile kamu personelinin çocuk sayısı artırılabilir.	38 (%11,4)	37 (%11,1)	43 (%12,9)	86 (%25,7)	125 (%37,4)
Devlet çocuk sahibi olabilmek için gerekli tedavi masraflarını tamamen ücretsiz sağlamalıdır.	13 (%3,9)	11 (%3,3)	31 (%9,3)	68 (%20,4)	206 (%61,7)
Kamu personeli kreş/bakıcı ücretlerini karşımada zorlanmaktadır.	12 (%3,6)	22 (%6,6)	42 (%12,6)	83 (%24,9)	169 (%50,6)
Ekonomik gerekçeler çocuk tercihi etkilemektedir	26 (%7,8)	26 (%7,8)	39 (%11,7)	65 (%19,5)	173 (%51,8)
Evlilik ve kariyerin bir arada yürütülmesi zordur.	39 (%11,7)	53 (%15,9)	72 (%21,6)	65 (%19,5)	100 (%29,9)
Çocuk ve kariyerin bir arada yürütülmesi zordur.	27 (%8,1)	41 (%12,3)	59 (%17,7)	81 (%24,3)	118 (%35,3)
Maaşlarda iyileştirme yapılırsa çocuk sayısı artırılabilir.	23 (%6,9)	14 (%4,2)	51 (%15,3)	81 (%24,3)	159 (%47,6)
İzin süresi çoğalırsa çocuk sayısı artırılabilir.	19 (%5,7)	21 (%6,3)	56 (%16,8)	71 (21,3)	161 (%48,2)
Esnek çalışma sistemi çocuk sayısının artmasını sağlayabilir.	21 (%6,3)	21 (%6,3)	43 (%12,9)	82 (%24,6)	160 (%47,9)
Çocuk sahibi olmanın özel hayatımı (kendime zaman ayırma, kişisel bakım vb.) olumsuz yönde etkilediğini/etkileyeceğini düşünüyorum.	35 (%10,5)	68 (%20,4)	61 (%18,3)	88 (%26,3)	76 (%22,8)
Çocuk sahibi çalışanlara ayrıcalık tanınması beni rahatsız etmez.	27 (%8,1)	30 (%9,0)	52 (%15,6)	88 (%26,3)	130 (%38,9)
Çalışıyor olmasaydım daha çok çocuk sahibi olmak isterdim	81 (%24,3)	65 (%19,5)	76 (%22,8)	37 (%11,1)	66 (%19,8)
Daha iyi ekonomik koşullarım olsaydı daha çok çocuk sahibi olmak isterdim.	32 (%9,6)	43 (%12,9)	76 (%22,8)	58 (%17,4)	116 (%34,7)
İşim sebebiyle çocuğuma yeterince zaman ayıramıyorum/ayıramayacağımı düşünüyorum.	27 (%8,1)	41 (%12,3)	66 (%19,8)	86 (%25,7)	100 (%29,9)
Çocuklu ailelere yönelik pozitif destekleri/teşvikleri adaletsiz buluyorum.	104 (%31,1)	88 (%26,3)	52 (%15,6)	43 (%12,9)	39 (%11,7)

Katılımcıların %63,1'i teşvik politikaları ile kamu personelinin çocuk sayısının artırılabilceğini düşünmekte, %57,5'i evliliği teşvike yönelik ve %47,9'u çocuk sayısını artırmaya yönelik politikaları gerekli görmektedir. Görüldüğü üzere

evlilik teşvikinin gerektiğine ilişkin görüşlerin oranı çocuk teşvikinden fazladır. Katılımcıların %64,3'ü evlilik, %67,9'u ise çocuk teşvikine yönelik mevcut politikaları yetersiz görmektedir. Ayrıca %65,2'si çocuk sahibi çalışanlara ayrıcalık tanınmasından rahatsız olmayacağını, %57,4'ü çocuklu ailelere yönelik pozitif destekleri adaletsiz bulmadığını, %82,1'i devletin çocuk sahibi olmak için gerekli tedavi masraflarını tamamen ücretsiz hale getirmesi gerektiğini ifade etmektedir (Tablo 6).

Katılımcıların %71,3'ü ekonomik gerekçelerin çocuk tercihinin etkilediğini, %75,5'i kamu personelinin kreş masraflarını karşılamada zorlandığını, %52,1'i daha iyi ekonomik koşulları olsaydı daha fazla çocuk sahibi olmak istediğini düşünürken %55,6'sı işi sebebiyle çocuğuna yeterince zaman ayıramayacağını/ayırmadığını, %59,6'sı çocuk ve kariyerin bir arada yürütülmesinin zor olduğunu, % 49,1'i ise çocuk sahibi olmanın özel hayatını olumsuz etkilediğini/etkileyebileceğini düşünmektedir. %49,4'ü evlilik ve kariyerin bir arada yürütülmesinin zor olduğunu belirtmektedir. Diğer taraftan katılımcıların %43,8'i çalışıyor olmasaydı da daha fazla çocuk sahibi olmak istememektedir (Tablo 6).

Katılımcıların %72,5'i esnek mesai sistemi uygulanması, %71,9'u maaşlarda iyileştirme yapılması ve %69,5'i izin sürelerinin çoğaltılması durumunda çocuk sayısının artırılabilirliğini ifade etmektedir (Tablo 6). Ekonomik teşviklerin etkisi önemli olsa da esnek mesai ve izin sürelerinin artırılmasına yönelik cevaplar da dikkate alındığında çocukların bakımı ve daha fazla bireysel ilgilenmenin katılımcılar açısından önemli olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcılara aynı zamanda kamu personelinin çocuk sayısını artırmaya yönelik en etkili 3 politikanın ne olduğu sorulmuş ve katılımcılar sırasıyla esnek mesai, maaş teşviki ve kreş açılması cevabını vermiştir (Tablo 7).

Tablo 7. Katılımcıların Çocuk Sayısını Artırmaya Yönelik Politika Tercihleri

	Sayı	Yüzde ³
Esnek mesai	266	%79,6
Maaş teşviki	256	%76,6
Kreş açılması	188	% 56,3
Ücretsiz izin	114	%34,1
Erken emeklilik	91	%27,2
Mesleki ödüller (örn. Derece yükselmesi)	14	% 4,2
Diğer⁴	5	%1,5

³ Her bir cevabın toplam katılımcı içindeki oranı

⁴ Rahat tayin imkanı, ücretli izin, 2 yaşına kadar ücretli izin, çalışmayan annelere maaş.

Yapılan analizlerde katılımcıların bazı değişkenler bakımından sorulara verdiği cevapların farklılaştığı görülmüştür. Buna göre kadın katılımcıların “evlilik ve kariyerin bir arada yürütülmesi zordur”, “çocuk ve kariyerin bir arada yürütülmesi zordur” ve “işim sebebiyle çocuğuma yeterince zaman ayıramıyorum/ayıramayacağımı düşünüyorum” sorularında erkek katılımcılardan daha fazla katılıyorum seçeneğini tercih ettikleri görülmektedir.

Tablo 8. Korelasyon Analizine Göre Anlamlı İlişkiler

	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Evlilik düşünme	Çocuk sayısı	Çocuk isteme	Eş çalışma	Ücretsiz bakım
Çocuk ister misiniz/ Yeniden çocuk ister misiniz?		,201** <,001		,752** <,001	,167** ,007			
Eşiniz çalışıyor mu?					,274** <,001			
Devletin evliliği teşvike yönelik politikalarını gerekli görüyorum.		,185** ,001		-,212* ,044	,169** ,006			
Devletin evliliği teşvike yönelik mevcut politikalarını yeterli görüyorum								-,165** ,007
Devletin çocuk sayısını arttırmaya yönelik politikalarını gerekli görüyorum		,188** ,001			,141* ,022			
Evlilik ve kariyerin bir arada yürütülmesi zordur.	-,112* ,042					,161** ,005		
Çocuk ve kariyerin bir arada yürütülmesi zordur.	-,203** <,001					,188** ,001		
Daha iyi ekonomik koşulların olsaydı daha çok çocuk sahibi olmak isterdim.	,169** ,002						,150* ,018	
İşim sebebiyle çocuğuma yeterince zaman ayıramıyorum/ayıramayacağımı düşünüyorum	-,129* ,021	-,145** ,010						,145* ,019
Çocuk sahibi olmanın özel hayatımı (kendime zaman ayırma, kişisel bakım vb.) olumsuz yönde etkilediğini/ etkileyeceğini düşünüyorum.		-,133* ,016	-,143** ,010		-,124* ,044			
Çalışıyor olmasaydım daha çok çocuk sahibi olmak isterdim			,123* ,027			-,117* ,042		,169** ,006
Çocuk sahibi çalışanlara ayrıcalık tanınması beni rahatsız etmez.			,112* ,044	-,220* ,038			-,133* ,037	
Devlet çocuk sahibi olabilmek için gerekli tedavi masraflarını tamamen ücretsiz sağlamalıdır.				-,207* ,049				

İzin süresi çoğalırsa çocuk sayısı artırılabilir.				-,211*				
Çocuklu ailelere yönelik pozitif destekleri/teşvikleri adaletsiz buluyorum						,120*		,037
Kamu personelinin çocuk sayısı devletin teşvik politikaları ile artırılabilir.								,188** ,002

*Korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

**Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır.

Katılımcıların yaşları arttıkça devletin evliliği ve çocuk sayısını teşvike yönelik politikaları gerekli görme konusunda katılım düzeylerinin arttığı görülmektedir. Ayrıca katılımcıların yaş düzeyleri arttıkça çocuğa yeterince zaman ayıramama ve özel hayatını olumsuz etkileme sorularına katılmama düzeylerinin arttığı anlaşılmaktadır. Katılımcıların yaş düzeyleri düştükçe çocuklara zaman ayırma ve çocuğun özel hayatlarına etkisi konusunda daha olumsuz bir düşünceye sahip oldukları görülmektedir (Tablo 8).

Katılımcıların medeni durumları da bazı cevaplarda anlamlı sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Bekâr katılımcılar çocuk sahibi olmanın özel hayatlarını olumsuz etkileyeceğini daha fazla düşünmektedir. Ayrıca “çalışıyor olmasam daha fazla çocuk sahibi olmak isterdim” sorusuna evlilerden daha yüksek düzeyde olumsuz cevap vermişlerdir. Çocuk sahibi çalışanlara ayrıcalık tanınmasından da evlilere göre daha fazla rahatsız olmaktadır (Tablo 8).

Katılımcıların evlilik düşünme durumları ile çocuk isteme sorusuna cevapları arasında ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre evlilik düşünen katılımcıların çocuk isteme düzeylerinin düşünmeyenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Evlenmeyi düşünen katılımcıların evliliği teşvike yönelik politikaları gerekli görme düzeylerinin daha yüksek oranda olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca evlilik düşünenlerin çocuk sahibi olanlara ayrıcalık tanınmasından rahatsız olmayacaklarını, devletin çocuk sahibi olmak için gerekli masrafları karşılaması gerektiğini ve izin süresi çoğalırsa çocuk sayısının artırılabilceğini diğerlerine göre daha yüksek düzeyde tercih ettiği görülmektedir (Tablo 8).

Katılımcıların verdiği cevaplar çerçevesinde eşi çalışmayanların daha çok çocuk sahibi oldukları görülmektedir. Çocuk sayısı arttıkça evlilik ve çocuk sayısını arttırmaya yönelik politikaları gerekli görme düzeylerinin arttığı, “çocuk sahibi

olmanın özel hayatımı olumsuz etkileyeceğini düşünüyorum.” sorusuna katılım düzeyinin ise azaldığı anlaşılmaktadır (Tablo 8).

Çocuk isteyen katılımcılar evlilik ile kariyerin ve çocuk ile kariyerin bir arada yürütülmesinin zor olmadığını ve çocuklu ailelere yönelik teşvikleri adaletsiz bulmadığını ifade etmiştir. Aynı zamanda evlilik düşünen katılımcılar çalışıyor olmasaydı daha çok çocuk sahibi olmak istediklerini belirtmiştir (Tablo 8).

Eşleri çalışmayan katılımcıların çalışanlara göre daha iyi ekonomik koşullarda daha çok çocuk yapmak istediği ve çalışanlara yönelik olumlu teşviklerin adaletsiz olduğunu daha fazla düşündüğü görülmektedir (Tablo 8). Bu sonuçlar kadınların çalışma hayatına yönelmeleri ile doğurganlık oranında düşüş meydana geldiğini ifade eden Bakkal (2025: 833) ve Abiş vd. (2025: 11-12) tarafından yapılan çalışmalar ile uyumludur.

Katılımcıların yaşadıkları yerde çocuklarının bakımını sağlayacak birinin olup olmaması da bazı sorularda cevapları anlamlı düzeyde etkilemiştir. Buna göre ücretsiz bakımını sağlayacak bir yardımcısı olan katılımcıların diğerlerine göre daha yüksek düzeyde teşvike yönelik politikaları yeterli gördükleri, işi sebebiyle çocuğuna yeterli zamanı ayıramadığını düşünmediği ve teşvik politikaları ile çocuk sayısının artırılmayacağını ifade ettiği anlaşılmaktadır. Aynı zamanda bu katılımcılar “çalışıyor olmasaydım daha çok çocuğum olsun isterdim” görüşüne de diğerlerinden daha yüksek düzeyde olumsuz yanıt vermiştir (Tablo 8).

Katılımcılara ayrıca ilave görüşleri varsa belirtebilecekleri açık uçlu bir soru sorulmuştur. 26 katılımcı bu alana görüşlerini belirtmiştir. Katılımcılar *modern devletlerdeki teşviklerin Türkiye’de de uygulanması, doğum izin süresinin bir yıla çıkarılması, ücretli izin sürelerinin artırılması, sadece çocuk yapma değil çocuk yetiştirme konusunda da devletin çalışma yapması, orta sınıfın toplumdaki önemi sebebiyle bu kesime yönelik özel teşviklerin sağlanması, çocuk yardımlarının artırılması, memurlara memleketlerine tayin imkânı verilmesi, kreş ve özel öğretim kurumları ile işbirliği/anlaşma yapılması, annelerin mesai saatlerinin çocuk ve eşinden önce evde olabilecek şekilde düzenlenmesi, memurlara finansal özgürlük sağlayacak düzeyde ücret verilmesi ve kira gibi büyük harcamalarda sorunların çözülmesi, çocuğun ebeveynlerle büyümesini sağlayacak düzeyde ekonomik teşvikler getirilmesi, annelere esnek çalışma, uzaktan çalışma, ücretli izin gibi imkânlar getirilmesi, bazı meslek gruplarında olan sık yer değiştirme (tayin) uygulamasının değiştirilmesi* önerileri yer almaktadır.

SONUÇ

Nüfusa yönelik politikaların kamu personeli özelinde değerlendirilmesinin iki temel önemi bulunmaktadır. Birincisi, kamu personelinin eğitim düzeyi, gelir seviyesi, kentleşme gibi doğurganlık tercihlerini etkileyen çok sayıda faktör açısından önemli bir kesim olmasıdır. İkincisi ise kamu sektörüne yönelik yapılacak düzenlemelerin, yalnızca bu sektörde çalışanları değil, toplumun geniş bir kesimini etkilemesidir.

Türkiye’de doğurganlık tercihlerinde yerel farklılıklar bulunmakta olup, bu farklılıkların gerekçelerinin iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Eğitim, kentleşme, gelir gibi faktörlerin hangi düzeyde etkili olduğunun belirlenmesi ve buna uygun, çözüm odaklı politikaların geliştirilmesi önemlidir. Örneğin, eğitim faktörünün etkisi daha fazla ise bu alanda doğrudan teşvikler sağlanmalı; kentsel alanlarda doğurganlığın düşük olması durumunda kırsal alanlara yönelik teşvikler yeniden değerlendirilmelidir.

Diğer bir önemli husus teşviklerin gerçekten ikna edici olmasıdır. Teşvikler zaten çocuk sahibi olmak ya da evlenmek isteyenlere verilen bir hediye olmanın ötesine geçmelidir. Evlilik ve çocuğa yönelik endişesi olan bireylerin bu endişesini gidermelidir.

Bartın’da yapılan araştırma sonuçları göstermektedir ki; kamu personeli genel olarak çocuk bakımını öncelikli bir endişe olarak görmekte, evlilik ve çocuk tercihlerini ekonomik nedenlerle ilişkilendirmektedir. Bekâr katılımcılar için evlilik teşvikleri daha önceliklidir. Çocuğunun ücretsiz bakımını sağlayanların, teşvik beklentisi ve çocuklara zaman ayırma kaygıları daha düşüktür. Evlilik ve çocuk sahibi olmayı düşünenler teşviklere daha olumlu yaklaşmakta, bekârlar ise özel hayat ve kariyer kaygıları taşımaktadır. Ayrıca eşin çalışma durumu çocuk sahibi olma kararında etkili bir faktördür.

Nüfus ve aileye yönelik politikalar, geniş kapsamlı sonuçlar doğurabileceğinden dikkatle planlanmalıdır. Gauthier’in (1999:32) belirttiği gibi aile politikaları geniş bir politika şemsiyesi olarak ele alınmalı, toplumun farklı kesimlerinin aleyhine sonuçlar doğurmamalıdır. Özellikle çalışan kadınların eğitim ve iş hayatından uzaklaşmalarını teşvik eden uygulamalardan kaçınılmalı, kadınların çalışma ve ev hayatını dengeleyebilmeleri desteklenmelidir. Bu bağlamda eş ve çocuk

yardımlarının artırılması önem taşırken, bu yardımların kadınların gelirini ikame edecek düzeye çıkarılmaması gerekmektedir. Kamu personeline yönelik desteklerin, nüfusun niceliksel artışının yanı sıra niteliksel gelişimine de katkı sağlayabileceği unutulmamalıdır.

Maddi desteklerin ötesinde, aile yanında yaşamanın önemi göz ardı edilmemelidir. Özellikle küçük yaşta bakıma muhtaç çocuğu olanlar için çocuk kriteri il dışı tayinlerde öncelikli hale getirilmelidir. Görev yeri değişikliği veya aile birliği mazeretine bağlı tayin gibi düzenlemelerin uygulanmadığı meslek gruplarında (örneğin akademisyenler) geçici görevlendirme imkânlarının çocuk mazeretini kapsayacak şekilde genişletilmesi (örneğin, YÖK Kanunu md. 35, md. 39, md. 40 kapsamına alınması) ve çocuk kriterinin idarenin takdirine bağlı olmaktan çıkarılması bu kapsamda düşünülebilir. Ayrıca, kadınların işgücünde kalmasını desteklemek amacıyla esnek çalışma, uzaktan çalışma, izin imkânları, vergi indirimleri ve işverenlere çocuk bakım hizmeti sunma yükümlülüklerinin getirilmesi gibi uygulamalar (Abiş vd., 2025: 12) işlevsel hale getirilmedir. Ailelerin çok küçük yaşta çocukları kreşe vermeye istekli olmaması, istekli olsa dahi kreşlerin küçük yaş grupları için geniş kapsamlı olmaması sebebiyle ücretsiz izin imkânlarının artırılması önemlidir. Aynı zamanda kamu kurumları tarafından ücretsiz/düşük ücretli kreş imkânlarının artırılması gerekmektedir.

Kamu kurumlarında yetersiz olan kreşlerin artırılması yanında çocuk kriterinin sosyal hizmet ve lojman imkânlarında öncelik ve öneminin artırılması, sık tayin uygulanan meslek gruplarında çocuk ve evlilik kriterinin takdir yetkisi kapsamından çıkarılması, aile ve çocuk yardımı desteğinin artırılması, ücretsiz izin sürelerinin çocukların daha uzun süre ailesiyle vakit geçirmesini (örneğin ilköğretim çağına kadar) sağlayacak süreye çıkarılması gibi uygulamalar düşünülebilir. Tüm bu politikaların yasal ve kurumsal bir zeminde belirsizlikten uzak gerçekleşmesi politikaların başarısı bakımından önemlidir.

KAYNAKÇA

- ABELA, Angela, Radka Dudova, Andras Gábos, Hana Hašková, Bente Heggem Kojan, Tatyana Kotzeva, Aivita Putnina, Sanela Šadić, Kristina Sesar, Arturas Tereškinas, Arianna Thiene, ve Lilian Tzivian (2021). "Child and family support policies across Europe: National reports from 27 countries", https://eurofamnet.eu/system/files/wg2_childandfamilysupportpoliciesacrosseurope_2.pdf (Erişim Tarihi: 15.10.2024).
- ABİŞ, Taner, Mesut Can Türkoğlu, Pınar Ünkür ve Muhammet Faruk Yiğit (2025). "Kadınların İş Gücüne Katılımının Çocuk Sahibi Olma Durumuna Etkisi: Ampirik Bir Araştırma" **Doğu Üniversitesi Dergisi**, Cilt: 26, Sayı:2, ss. 1-14.
- AKÇA, Haşim ve Mehmet Ela (2012). "Türkiye'de Eğitim, Doğurganlık ve İşsizlik İlişkisinin Analizi", **Maliye Dergisi**, Sayı: 163, ss. 223-242.
- ANDERSON, G. (1990). **Fundamentals of Educational Research**, The Falmer Press Bristol.
- AYSAN, Mehmet Fatih (2015). "Türkiye'de Aile Yapısındaki Değişim Ve Doğurganlığın Düşüşü", **Türkiye Dördüncü Nüfusbilim Konferansı**, 5-6 Kasım, 2015 Ankara.
- AYTA, Feyzagül ve Mustafa Şen (2023). "Türkiye'de Kadın İstihdamının Genel Görünümü: İstihdamın Artırılması Kapsamında Seçilmiş Ülke Örnekleri", **Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 2, ss. 421-454.
- Bakanlar Kurulu (1978). "Sözleşmeli Personel Çalıştırılmasına İlişkin Esaslar", <https://www.mevzuat.gov.tr/anasayfa/MevzuatFihristDetayIframe?MevzuatTur=21&MevzuatNo=715754&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 28.07.2025).
- BAKKAL, Süreyya (2025). "Türkiye'de Yüksek Enflasyon Nedeniyle Doğum Oranlarının Azalması Ve Sonuçları", **Yönetim Bilimleri Dergisi**, Cilt: 23, Sayı: 56, ss. 814-840.
- BAŞKAYA, Zafer ve Fatma Özkılıç (2017). "Türkiye'de Doğurganlıkta Meydana Gelen Değişimler (1980-2013)", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 54, ss. 404-423.
- BBC (2023). "Nüfusları Yaşlanan Ülkeler Doğum Oranını Artırmak İçin Neler Yapıyor?", <https://www.bbc.com/turkce/articles/czdkzvjl9y0o> (Erişim Tarihi: 30.11.2024).
- BECKER, Gary S. (1992). "Fertility And The Economy", **J Popul Econ**, Sayı: 5, ss. 185-201.

- BHATTACHERJEE, Anol (2012). **Social Science Research: Principles, Methods, and Practices, Textbooks Collection. 3.** https://digitalcommons.usf.edu/oa_textbooks/3 (Erişim Tarihi: 01.08.2025).
- BOGENSCHNEIDER, Karen (2011) **Family Policy: Why We Need it and How to Communicate its Value**, Prepared for the United Nations Expert Group Meeting on —Assessing Family Policies: Confronting Family Poverty and Social Exclusion & Ensuring Work Family Balance June 1-3 New York City, New York.
- BOGENSCHNEIDER, Karen ve Shelley MacDermid Wadsworth (2019). “Guest Editors’ Introduction: Fast-Forward to the Next Frontier of Family Policy”, **Journal of Family Theory & Review**, Cilt: 11, Sayı: 1, ss. 9-17.
- BOROZDINA, Ekaterina, Anna Rotkirch, Anna Temkina, ve Elena Zdravomyslova (2016). “Using Maternity Capital: Citizen Distrust Of Russian Family Policy”, **European Journal of Women’s Studies**, Cilt: 23, Sayı: 1, ss. 60–75.
- BÖLÜKBAŞI, Adem (2024). “Social Consequences Of Demographic Transformation in Turkey”, **Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 8, Sayı: 4, ss. 1041-1058.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener (2005). “Anket Geliştirme”, **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 2, ss. 133-151.
- COOK, Linda J., Elena R. Iarskaia-Smirnova ve Vladimir A. Kozlov (2023). “Trying to Reverse Demographic Decline: Pro-Natalist and Family Policies in Russia, Poland and Hungary”, **Social Policy and Society**, Cilt: 22, Sayı: 2, ss. 355-375.
- COŞKUN, Sevgi (2023). “Türkiye’de Nüfus Artışı ve Ekonomik Gelişme Arasındaki İlişki”, **Optimum Ekonomi Ve Yönetim Bilimleri Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 2, ss. 313-329.
- ÇARKOĞLU, Aslı ve Nilüfer Kafescioğlu (2014). **For Whose Sake Is It Anyway? Evaluation of Explicit Family Policies in Turkey**, Editör: Mihaela Robila, Springer.
- DE LEEUW, Edith. D., Joop J. Hox ve Don A. Dillman (2008). **International Handbook of Survey Methodology**. European Association of Methodology, Taylor&Francis Group, New York London.
- DRÈZE, Jean ve Mamta Murthi (2001). “Fertility, Education, And Development: Evidence From India”, **Population and Development Review**, Cilt: 27, Sayı: 1, ss. 33-63.

- DURGUN, Ayşe ve Zeynep Ezanoğlu (2022). “Yaşlanan Nüfus Milli Geliri Nasıl Etkiler? G-20 Ülkelerinden Kanıtlar”, **Journal of Mehmet Akif Ersoy University Economics and Administrative Sciences Faculty**, Cilt: 9, Sayı: 3, ss. 1806-1825.
- DURSUN, Salih ve Emel Iştar (2014). “Kadın Çalışanların Yaşamış Oldukları İş Aile Yaşamı Çatışmasının İş Ve Yaşam Doyumu Üzerine Etkisi”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt: 28, Sayı: 3, ss. 127-137.
- ESER, Burçin ve Saniye Küçük (2021). “Yaşlanan Nüfus, Sorunlar ve Politikalar: Türkiye İçin Bir Değerlendirme”, **Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 2, ss. 541-556.
- European Parliament (2024). “Demographic Change in Europe: A Toolbox For Action”, EPRS, European Parliamentary Research Service, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2024\)762302](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2024)762302) (Erişim Tarihi: 22.01.2025).
- FILGUEIRA, Fernando ve Cecilia Rossel (2021). **Family Policies Across the Globe**, Editör: **Rense Nieuwenhuis ve Wim Van Lancker**, Palgrave Macmillan.
- FINKLE, Jason L. (2001). “Population Policies, Politics of”, *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* (Erişim Tarihi: 28.07.2025).
- GAAN, Narottam (2021). “Twenty-First-Century Hyper-power, China or USA: Is Demography the Determinant?”, **Jadavpur Journal of International Relations**, Cilt: 25, Sayı: 2, ss. 143-166.
- GAUTHIER, Anne Helene (1999). “The Sources And Methods Of Comparative Family Policy Research”, **Comparative Social Research**, Sayı: 18, ss.31–56.
- GEMİCİOĞLU, Selçuk, Hasan Şahin ve Emrah Er (2019). “Türkiye’de Doğurganlık Analizi: Gelecekteki Doğurganlık Tercihlerinin Önemi”, **Sosyoekonomi**, Cilt: 27, Sayı: 41, ss. 223-234.
- GÖKBURUN, İbrahim (2020). “Türkiye’nin Demografik Dönüşüm Sürecinde Nüfus Politikalarının Rolü”, **Gelecek Vizyonlar Dergisi**, Sayı: 4, ss. 1-15.
- GÜRSOY ÇUHADAR, Seyran ve Kuvvet Lordoğlu (2016). “Demografik Dönüşüm Sürecinde Türkiye’de Yaşlanma Ve Sorunlar”, **İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, No: 54, ss. 63-80.
- HENGSTEBECK, Natalie D., M. Helms Heather ve A. Crosby Danielle (2016). **Family Policies**, Editör: **Constance L. Shehan**, Wiley First Edition.

- HERBST, Chris M. (2023). "Child Care In The United States: Markets, Policy, And Evidence", **Journal of Policy Analysis and Management**, Cilt: 42, Sayı: 1, ss. 255-304.
- HILBRECHT, Margo (2023). **Interlinkages Between Demographic Change, Migration, and Urbanization in Canada: Policy implications**. In preparation for the 30th Anniversary of the International Year of the Family, 2024, UN DESA Expert Group Meeting: Megatrends and Families: Focus on Demographic Change, Migration, and Urbanization in North America, Orlando, FL, USA.
- IŞIK, Şevket (2005). "Türkiye'de Kentleşme Ve Kentleşme Modelleri", **Ege Coğrafya Dergisi**, Sayı: 14, ss. 57-71.
- İĞDELİ, Arif (2019). "Ekonomik Belirsizlik ve Doğurganlık Hızı Arasındaki İlişki: Türkiye için ARDL Analizi", **İnsan ve toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 8, Sayı: 1, ss. 359-381.
- JAMES, Spancer, Anis Ben Brik, McKell Jorgensen-Wells, Rosairo Esteinou, Ivan Dario Moreno Acero, Belen Mesurado, Patricia Debeljuh ve Olivia Nunez Orellana (2022). "Relationship Quality and Support For Family Policy During The COVID-19 Pandemic", **Fam Relat.**, Sayı: 71, ss. 1367-1384.
- KARACADAĞLI, İbrahim ve Feyza Görez (2025). "Tek Çocuktan Üç Çocuğa: Çin'in Nüfus Politikalarında Dönüşüm", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Doğu Dilleri Dergisi**, Cilt: X, Sayı: II, ss. 172-203.
- KARAGÖZ, Hüseyin (2021). "Nüfus Yaşlanmasının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri: OECD Ülkeleri Örneği", **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 20, Sayı: 42, ss. 1544-1565.
- KARAKAYA, İsmail (2012). **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Editör: Abdurrahman Tanrıöğen, Anı Yayıncılık, Ankara.
- KAYACAN, Emir (2022). "Türkiye'nin Nüfus Politikalarındaki Değişimin Kalkınma Planları Üzerinden Değerlendirilmesi", **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**, Cilt: 22, Sayı: 54, ss. 107-139.
- KONCA, Murat ve Pınar Yalçın Balçık (2021). "Yaşlı Nüfus ile Sağlık Harcamaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Panel Veriye Dayalı Bir Uygulama", **Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 26, ss. 314-324.
- KÖSE, Mustafa ve Özlem Sertkaya Doğan (2022). "Nüfus Politikaları Bağlamında Türkiye Nüfusunun Demografik Dönüşümü, Yapısal Değişimi Ve Geleceği", **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 74, ss. 247-267.

- LIU, Ying (2025). “The Entombed Lives – The Experience Of Sibling Abortion Under China’s One-Child Policy”, **Subjectivity**. Advance online publication.
- MEMURSEN (2022). “Kadın Kamu Görevlilerinin Sorunları Araştırması Tespitler ve Öneriler”, <https://www.memursen.org.tr/yayinlar/raporlar/kadinmemurarastirma.pdf> (Erişim Tarihi: 19.08.2024).
- NIEUWENHUIS, Rense ve Mim Van Lancker (2021). **Introduction: A Multilevel Perspective on Family Policy**, Editör: **Rense Nieuwenhuis ve Wim Van Lancker**, Palgrave.
- NISHIMURA, Junko (2022). “Work–Family Policies and Women’s Job Mobility: Emerging divides in Female Workforce in Japan”, **Contemporary Social Science**, Cilt: 17, Sayı: 4, ss. 353-367.
- ÖZBAY, Ferhunde (1992). **Kadının Statüsü ve Doğurganlık**, Yayına Haz: **Necla Arat**, Say Yayınları, İstanbul.
- ÖZGÜR, Ertuğrul Murat ve Mustafa Yakar (2021). “Coğrafya Önemlidir!: Nüfus Yaşlanmasına Mekânsal Bir Perspektiften Bakmak”, **Senex: Yaşlılık Çalışmaları Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 2, ss.3-29.
- ROSTOVSKAYA Tamara K., Oksana V. Kuchmaeva ve Natal’ya A. Bezverbnaya (2019). “Current State and Prospects of Family Policy in Russia: Socio-Demographic Analysis”, **Economic and Social Changes: Facts, Trends, Forecast**, Cilt: 12, Sayı: 6, ss. 209-227.
- SANO, Yoshie ve Saori Yasumoto (2014). **Policy Responses to Population-Declining Society: Development and Challenges of Family Policies in Japan**, Editör: **Mihaela Robila**, Springer.
- SARACENO, Chiara (2013). **Family Policies**, Editör: **Bent Greve**, Routledge.
- SELİM, Sibel ve Derya Bilgin (2021). “Türkiye’de Doğurganlık, Göç ve Mekânsal Etkileşim: Seçicilik Hipotezi Kapsamında Bir Analiz”, **Coğrafya Dergisi**, Sayı: 43, ss. 111-125.
- SERTKAYA DOĞAN, Özlem (2018). “Türkiye’de 2040 Ve 2060 Nüfus Projeksiyonlarına Göre Demografik Fırsatlar”, **TİDSAD**, Yıl: 5, Sayı: 18, ss. 26-42.
- SERTKAYA DOĞAN, Özlem ve Hakan Bostan (2019). “Türkiye’nin Demografik Dönüşümü ve Nüfus Projeksiyonlarına Göre Fırsatlar”, **Doğu Coğrafya Dergisi**, Yıl: 24, Sayı: 41, ss. 61-90.

- SOBOTKA, Tomas ve Caroline Berghammer (2021). **Demography of Family Change in Europe**, Editör: **Norbert F. Schneider** ve **Michaela Kreyenfeld**, Edward Elgar Publishing.
- T. C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2025). Aile Yılı Hakkında, <https://aileyili.gov.tr/kategoriler/aile-yili-hakkinda/> (Erişim Tarihi: 27.07.2025).
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2023). “On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028)”, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf (Erişim Tarihi: 19.03.2025).
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2025). “İstihdam”, <https://www.sbb.gov.tr/istihdam/#:~:text=Mevsim%20etkilerinden%20ar%C4%B1nd%C4%B1r%C4%B1lma%C4%B1C5%9F%20veriler%20dikkate,y%C3%BCzde%2048%2C4%20olarak%20ger%C3%A7ekle%C5%9Fti> (Erişim Tarihi: 19.03.2025).
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2025). “Kamu İstihdamı”, <https://www.sbb.gov.tr/kamu-istihdami/> (Erişim Tarihi: 19.03.2025)
- TBMM (1965). “657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu”, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=657&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 28.07.2025).
- TBMM(2003). “4857 Sayılı İş Kanunu”, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4857&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 28.07.2025).
- THÉVENON, Olivier (2011). “Family Policies in OECD Countries: A Comparative Analysis”, **Population and Development Review**, Cilt: 37, Sayı: 1, ss. 57-87.
- TÜİK (2024a). “İllere Göre Toplam Doğurganlık Hızı”, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dogum-Istatistikleri-2023-53708> (Erişim Tarihi: 19.12.2024).
- TÜİK (2024b). “Nüfus Projeksiyonları, 2023-2100”, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Nufus-Projeksiyonlari-2023-2100-53699> (Erişim Tarihi: 24.07.2025).
- TÜİK (2024c). “Doğum İstatistikleri, 2023”, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dogum-Istatistikleri-2023-53708#:~:text=Do%C4%9Fum%20yapan%20annelerin%20ortalama%20ya%C5%9F%C4%B1,ya%C5%9F%C4%B1%20ise%2027%2C0%20oldu> (Erişim Tarihi: 19.12.2024).
- TÜİK (2025a). “Doğum İstatistikleri, 2024” <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dogum-Istatistikleri-2024-54196> (Erişim Tarihi: 13.05.2025).

- TÜİK (2025b). “İstatistiklerle Kadın”, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Kadin-2024-54076> (Erişim Tarihi: 19.03.2025).
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı (2024). Nüfus Politikaları Kurulu Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi”, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/12/20241225-23.pdf> (Erişim Tarihi: 25.07.2025).
- UĞUR, Mehmet Sedat (2023). **Doğurganlığın İktisadi Etkileri Üzerine Genel Bir İnceleme**, Editör: **Ömer Faruk Aslan**, Efe Akademi Yayınları.
- United Nations (2024). “World Population Prospects 2024 Summary of Results”, <https://desapublications.un.org/publications/world-population-prospects-2024-summary-results> (Erişim Tarihi: 19.12.2024).
- YADİGAROĞLU, Hüseyin (2023). “Cumhuriyetin 100. Yılında Uygulanan Nüfus Politikaları ve Demografik Değişim Süreci”, **Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi**, Özel Sayı: Cumhuriyetin 100. Yılında Türkiye, ss. 354-380.
- YAKAR, Mustafa ve Ertuğrul Murat ÖZGÜR (2022). “Türkiye’de Nüfus Yaşlanması, Yerel Düzeyde Tehlike Çanları Çalıyor!”, **Journal of Geography**, Sayı: 44, ss. 231-250.
- YAMAN, Habibe (2025). “Nüfus Dinamiklerinin Ekonomik Büyümeye Etkisi: OECD Ülkelerinden Kanıtlar ve Türkiye İçin Çıkarımlar”, **Uluslararası Ekonomi, İşletme ve Politika Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 1, ss.144-159.
- ZHU, Zijun (2024). “The Evolution of China’s Policy for Family Planning”, **SHS Web Conf.**, 181, <https://doi.org/10.1051/shsconf/202418103007>.